

หน่วยที่ 5

การบัญชีเกี่ยวกับ
สำนักงานใหญ่
และสาขา

1

การบันทึกบัญชีสำนักงานใหญ่และสาขา

“

ลักษณะการบันทึกบัญชีสำนักงานใหญ่และสาขา จะมีความยุ่งยากหรือไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะของสาขา ดังนั้นลักษณะของการบันทึกบัญชีสำนักงานใหญ่และสาขา มีวิธีการหลายวิธี ได้แก่

1. สำนักงานใหญ่เป็นผู้
บันทึกรายการค้าที่เกิดขึ้นที่
สาขาเอง

2. สำนักงานใหญ่
และสาขาต่างก็
บันทึกรายการค้าที่
เกิดขึ้นที่สาขาในสมุด
ของแต่ละฝ่าย

3. สาขาจะบันทึก
รายการค้าที่เกิดขึ้นที่
สาขาเองทั้งหมดตาม
หลักการบัญชีคู่

ทางด้านสำนักงานใหญ่

สำนักงานใหญ่จะเปิดบัญชีสาขา (Branch Current Account) ซึ่งบัญชีสาขาถือเป็นสินทรัพย์ประเภทเงินลงทุนระยะยาวนั่นเอง โดยยอดคงเหลือของบัญชีสาขาจะปรากฏอยู่ในงบแสดงฐานะการเงินเป็นสินทรัพย์ของสำนักงานใหญ่

ทางด้านสาขา

สาขาจะเปิดบัญชีสำนักงานใหญ่ (Home office Current Account) ซึ่งบัญชีสำนักงานใหญ่ถือเป็นบัญชีทุนของสำนักงานใหญ่ที่สาขานั้นเอง โดยยอดคงเหลือของบัญชีสำนักงานใหญ่จะปรากฏอยู่ในงบแสดงฐานะการเงินเป็นส่วนของผู้ถือหุ้นของสาขา

2

ราคาสินค้าที่สำนักงานใหญ่ส่งไปให้สาขา

สินค้าที่สำนักงานใหญ่ส่งไปให้สาขาอาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งใน 3 กรณี ดังต่อไปนี้

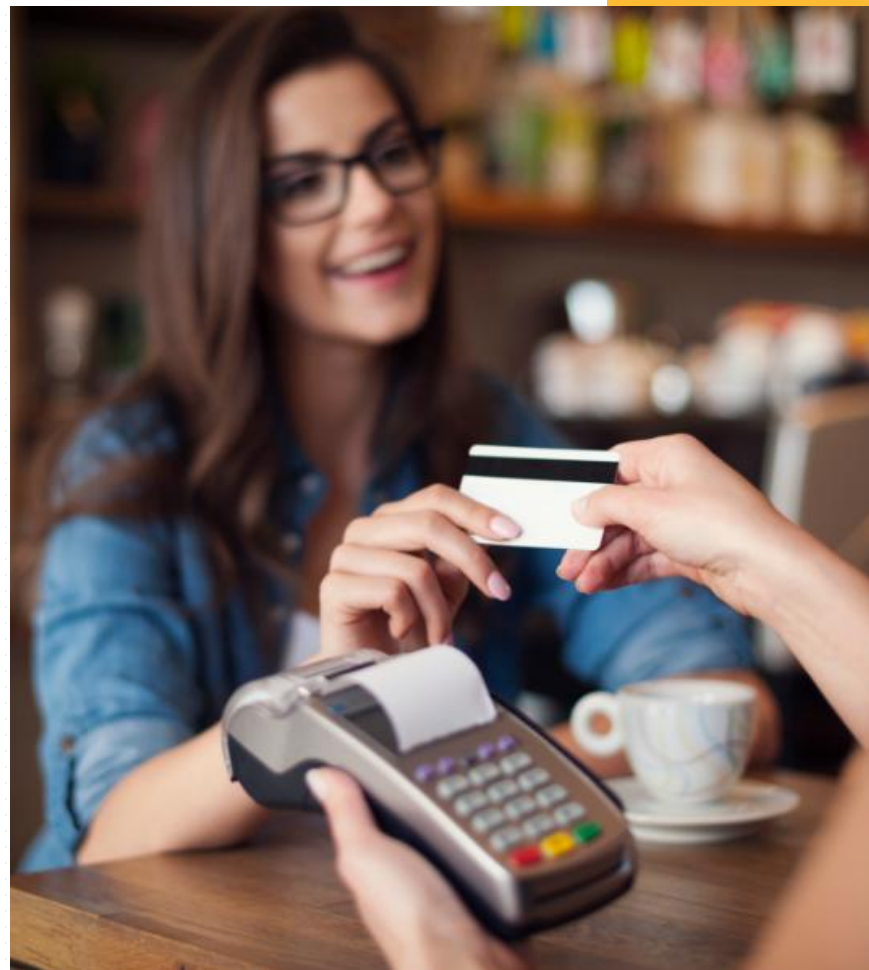
ราคาทุน

ราคาสูงกว่าทุน

ราคาขาย

3

การบันทึกบัญชี กรณีสำนักงานใหญ่ส่งสินค้าไปให้สาขาในราคาทุน

สินค้าที่สำนักงานใหญ่ส่งไปให้สาขาในราคาทุน จะไม่มีกำไรหรือขาดทุนในสินค้าการบันทึกบัญชีจะไม่มีว่ายากนัก โดยมีหลักการบันทึกบัญชี ดังนี้

รายการค้า	สมุดบัญชีของสำนักงานใหญ่	สมุดบัญชีของสาขา
1. สำนักงานใหญ่ส่งสินค้าไปให้สาขาใน ราคาทุน	Dr. สาขา xx Cr. สินค้าส่งไปสาขา xx	Dr. สินค้ารับจากสำนักงานใหญ่ xx Cr. สำนักงานใหญ่ xx
2. สำนักงานใหญ่ส่งเงินสดไปให้สาขา	Dr. สาขา xx Cr. เงินสด xx	Dr. เงินสด xx Cr. สำนักงานใหญ่ xx
3. สาขาซื้อสินค้าเป็นเงินสด	—	Dr. ซื้อสินค้า xx Cr. เงินสด xx
4. สาขาขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ	—	Dr. ลูกหนี้การค้า xx Cr. ขายสินค้า xx
5. สาขาเก็บเงินจากลูกหนี้การค้า	—	Dr. เงินสด xx Cr. ลูกหนี้การค้า xx
6. สาขาจ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	—	Dr. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน xx Cr. เงินสด xx
7. สาขาส่งสินค้าคืนให้สำนักงานใหญ่	วิธีที่ 1 ยกเลิกบัญชีสาขาและ สินค้าส่งไปสาขาเท่ากับ จำนวนที่รับคืน Dr. สินค้าส่งไปสาขา xx Cr. สาขา xx วิธีที่ 2 เปิดบัญชีสินค้ารับคืนจาก สาขา Dr. สินค้ารับคืนจากสาขา xx Cr. สาขา xx	วิธีที่ 1 ยกเลิกบัญชีสินค้ารับจาก สำนักงานใหญ่และบัญชี สำนักงานใหญ่เท่ากับจำนวนที่ ส่งคืน Dr. สำนักงานใหญ่ xx Cr. สินค้ารับจากสำนักงานใหญ่ xx วิธีที่ 2 เปิดบัญชีสินค้าส่งคืนให้ สำนักงานใหญ่ Dr. สำนักงานใหญ่ xx Cr. สินค้าส่งคืนสำนักงานใหญ่ xx
8. ปิดบัญชีรายได้ ค่าใช้จ่ายของสาขา เข้าบัญชีกำไรขาดทุน	—	ก. เมื่อผลต่างเป็นกำไร Dr. สินค้าปลายปี xx ขายสินค้า xx Cr. สินค้ารับจากสำนักงานใหญ่ xx ซื้อสินค้า xx ค่าใช้จ่ายต่างๆ xx กำไรขาดทุน xx

รายการค้า	สมุดบัญชีของสำนักงานใหญ่	สมุดบัญชีของสาขา
		หรือ ข. เมื่อผลต่างขาดทุน Dr. สิ้นค้าปลายปี xx ขายสินค้า xx กำไรขาดทุน xx Cr. สิ้นค้ารับจากสำนักงานใหญ่ xx ซื้อสินค้า xx ค่าใช้จ่ายต่างๆ xx หมายเหตุ จากการเปิดบัญชีข้างต้น เป็นกรณีที่ไม่ได้เปิดบัญชีสินค้าส่งคืน ถ้ามีการเปิดบัญชีสินค้าส่งคืนสำนักงานใหญ่ การเปิดบัญชีจะเป็นดังนี้ ก. ถ้าผลต่างกำไร Dr. สิ้นค้าปลายปี xx ขายสินค้า xx สินค้าส่งคืนสำนักงานใหญ่ xx Cr. สิ้นค้ารับจากสำนักงานใหญ่ xx ค่าใช้จ่ายต่างๆ xx ซื้อสินค้า xx กำไรขาดทุน xx ข. ถ้าผลต่างขาดทุน Dr. สิ้นค้าปลายปี xx ขายสินค้า xx สินค้าส่งคืนสำนักงานใหญ่ xx กำไรขาดทุน xx Cr. สิ้นค้ารับจากสำนักงานใหญ่ xx ซื้อสินค้า xx
9. สาขาแจ้งผลการดำเนินงานให้สำนักงานใหญ่ทราบ พร้อมทั้งโอนกำไรขาดทุนของสาขาให้สำนักงานใหญ่	ก. กรณีกำไร Dr. สาขา xx Cr. กำไรขาดทุนที่สาขา xx ข. กรณีขาดทุน Dr. กำไรขาดทุนที่สาขา xx Cr. สาขา xx	ก. กรณีกำไร Dr. กำไรขาดทุน xx Cr. สำนักงานใหญ่ xx ข. กรณีขาดทุน Dr. สำนักงานใหญ่ xx Cr. กำไรขาดทุน xx
10. ปิดบัญชีที่สำนักงานใหญ่	ก. กรณีกำไร Dr. ขายสินค้า xx สิ้นค้าปลายปี xx สินค้าส่งไปสาขา xx กำไรขาดทุนที่สาขา xx Cr. ซื้อสินค้า xx สินค้าต้นปี xx ค่าใช้จ่ายต่างๆ xx กำไรขาดทุน xx	

รายการค้า	สมุดบัญชีของสำนักงานใหญ่	สมุดบัญชีของสาขา
	ข. กรณีขาดทุน Dr. ข่ายสินค้า xx สินค้าปลายปี xx สินค้าส่งไปสาขา xx ค่าไรขาดทุนที่สาขา xx ค่าไรขาดทุน xx Cr. ชื่อสินค้า xx สินค้าต้นปี xx ค่าใช้จ่ายต่างๆ xx	
	การเปิดบัญชีข้างต้น ถ้ามีรับคืนสินค้า จากสาขาแต่ไม่ได้เปิดบัญชีสินค้า รับคืนจากสาขา แต่ในกรณีที่มีการ รับสินค้าจากสาขา และสำนักงานใหญ่ เปิดสินค้ารับคืนจากสาขา เมื่อปิด บัญชี ไม่ว่ากรณีขาดทุนหรือกำไร ก็ให้ Cr. สินค้ารับคืนจากสาขา	

4

การจัดทำงบการเงินรวมกรณีสำนักงานใหญ่ ส่งสินค้าไปให้สาขาในราคาทุน

สำนักงานใหญ่และสาขาเป็นหน่วยงานเดียวกัน การจัดทำงบการเงินจึงต้องจัดทำงบการเงินรวมโดยรวมสินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้ และค่าใช้จ่ายของสำนักงานใหญ่และสาขาเข้าด้วยกัน แต่รายการใดที่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ เช่น รายการตรงกันข้ามกันจะถูกตัดออก เป็นต้น ดังนั้นรายการที่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจเมื่อจัดทำงบการเงินรวมสำนักงานใหญ่และสาขาจึงต้องอาศัยกระดาษทำการในการตัดบัญชีเพื่อจัดทำงบการเงินรวมให้ถูกต้อง

กระดาษทำการงบการเงินรวม
(Combined Working Paper)
กระดาษทำการเพื่อจัดทำงบ
การเงินรวม จะประกอบด้วย
ช่องต่างๆ คือ

ช่องสำนักงานใหญ่

ช่องสาขา

ช่องรายการปรับปรุงและตัดบัญชี

ช่องงบการเงินรวม

ในกระดาษทำการ เพื่อจัดทำงบการเงินรวม นอกจากประกอบด้วยช่องต่างๆ แล้วยังได้แยกออกเป็น 3 ส่วน คือ

01

งบกำไรขาดทุน-จะมี
รายการตัดระหว่างกัน

02

งบกำไรสะสม

03

งบแสดงฐานะการเงินจะ
ประกอบไปด้วย สินทรัพย์
หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

5

กระดาดำทำการเพื่อจัดทำงบการเงินรวมกรณีสำนักงานใหญ่ ส่งสินค้าไปให้สาขาในราคาทุน

ตัดบัญชีสำนักงานใหญ่กับสาขา โดย

Dr.	สำนักงานใหญ่	xx	
	Cr.	สาขา	xx

ตัดบัญชีสินค้าส่งคืน-รับคืน (ถ้ามี) โดย

Dr.	สินค้าส่งคืนให้สำนักงานใหญ่	xx	
	Cr.	สินค้ารับคืนจากสาขา	xx

ตัดบัญชีสินค้าส่ง-รับระหว่างกัน โดย

Dr.	สินค้าส่งไปสาขา	xx	
	Cr.	สินค้ารับจากสำนักงานใหญ่	xx

6

การบันทึกบัญชี กรณีสำนักงานใหญ่ส่งสินค้าไปให้สาขาในราคาสูงกว่าทุน

ในกรณีที่สำนักงานใหญ่ส่งสินค้าไปให้สาขาในราคาสูงกว่าทุน สินค้าคงเหลือจะมีกำไรในสินค้านั้นอยู่ด้วย ซึ่งหลักในการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับกำไรในสินค้า จะมีวิธีการบันทึกได้ 2 วิธี

1. เปิดบัญชีส่วนเพิ่มในมูลค่าสินค้าที่สาขา
2. เปิดบัญชีประมาณเผื่อกำไรในสินค้าคงเหลือที่สาขา

กรณีที่สำนักงานใหญ่เปิดบัญชีส่วนเพิ่มในมูลค่าสินค้าที่สาขา การบันทึกบัญชีเมื่อสำนักงานใหญ่ส่งสินค้าไปให้สาขาในราคาสูงกว่าทุน จะบันทึกดังนี้

Dr.	สาขา	xx
Cr.	สินค้าส่งไปสาขา-ทุน	xx
	ส่วนเพิ่มในมูลค่าสินค้าที่สาขา	xx

กรณีที่สำนักงานใหญ่เปิดบัญชีสำรองกำไรในสินค้าคงเหลือที่สาขา การบันทึกบัญชีเมื่อสำนักงานใหญ่ส่งสินค้าไปสาขาในราคาสูงกว่าทุน จะบันทึกดังนี้

Dr.	สาขา	xx
Cr.	สินค้าส่งไปสาขา-ทุน	xx
	ประมาณเผื่อกำไรในสินค้าคงเหลือที่สาขา	xx

สำหรับกรณีที่สาขาส่งสินค้าคืนให้สำนักงานใหญ่ การบันทึกบัญชีจะเป็นดังนี้

สำนักงานใหญ่เปิดบัญชีส่วนเพิ่มในมูลค่าสินค้าที่สาขา

Dr.	สินค้าส่งไปสาขา-ทุน	xx	
	ส่วนเพิ่มในมูลค่าสินค้าที่สาขา	xx	
Cr.	สาขา		xx

สำนักงานใหญ่เปิดบัญชีประมาณเพื่อกำไรในสินค้าคงเหลือที่สาขา

Dr.	สินค้าส่งไปสาขา-ทุน	xx	
	ประมาณเพื่อกำไรในสินค้าคงเหลือที่สาขา	xx	
Cr.	สาขา		xx

7

การจัดทำงบการเงินรวม กรณีสำนักงานใหญ่ ส่งสินค้าไปให้สาขาในราคาสูงกว่าทุน

การจัดทำงบการเงินรวม สำนักงานใหญ่จะต้องตัดบัญชีที่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ ดังนี้

1

ตัดบัญชีระหว่างกัน

Dr.	สำนักงานใหญ่	xx
Cr.	สาขา	xx

2

ตัดบัญชีสินค้าส่งคืน-รับคืนระหว่างกัน

2.1 เมื่อสำนักงานใหญ่เปิดบัญชีสินค้าส่งไปสาขา-กำไร

Dr.	ส่วนเพิ่มในมูลค่าสินค้าที่สาขา	xx	
	สินค้าส่งคืนให้สำนักงานใหญ่	xx	
Cr.	สินค้ารับคืนจากสาขา		xx

2.2 เมื่อสำนักงานใหญ่เปิดบัญชีประมาณเผื่อกำไรในสินค้าคงเหลือที่สาขา

Dr.	ประมาณเผื่อกำไรในสินค้าคงเหลือที่สาขา	xx	
	สินค้าส่งคืนให้สำนักงานใหญ่	xx	
Cr.	สินค้ารับคืนจากสาขา		xx

3

ตัดบัญชีสินค้าส่ง-รับระหว่างกัน

3.1 เมื่อสำนักงานใหญ่เปิดบัญชีสินค้าส่งไปสาขา-กำไร

Dr.	ส่วนเพิ่มในมูลค่าสินค้าที่สาขา	xx	
	สินค้าส่งไปสาขา-ทุน	xx	
Cr.	สินค้านำเข้าจากสำนักงานใหญ่		xx

3.2 เมื่อสำนักงานใหญ่เปิดบัญชีประมาณเผื่อกำไรในสินค้าคงเหลือที่สาขา

Dr.	สินค้าส่งไปสาขา-ทุน	xx	
	ประมาณเผื่อกำไรในสินค้าคงเหลือที่สาขา	xx	
Cr.	สินค้านำเข้าจากสำนักงานใหญ่		xx

การบันทึกการปิดบัญชี

ด้านสาขา

1. ปิดบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายของสาขา

Dr.	ขายสินค้า	25,000	
	สินค้าปลายปี	4,400	
Cr.	สินค้าต้นปี		2,200
	ซื้อสินค้า		2,750
	สินค้ารับจากสำนักงานใหญ่		7,150
	ค่าใช้จ่าย		2,450
	กำไรขาดทุน		14,850

2. โอนกำไรขาดทุนเพิ่มบัญชีสำนักงานใหญ่และแจ้งให้สำนักงานใหญ่ทราบ

Dr.	กำไรขาดทุน	14,850	
Cr.	สำนักงานใหญ่		14,850

”

ด้านสำนักงานใหญ่

“

1. รับโอนกำไรขาดทุนที่สาขาแจ้งมา

Dr. สาขา	14,850	
Cr. กำไรขาดทุนที่สาขา		14,850

2. ปรับปรุงกำไรขาดทุนที่สาขา

Dr. ส่วนเพิ่มในมูลค่าสินค้าที่สาขา	650	
Cr. กำไรขาดทุนที่สาขา		450
กำไรในสินค้าคงเหลือที่สาขา (650 – 450)		200

3. ปิดรายได้และค่าใช้จ่ายของสำนักงานใหญ่

Dr. ขายสินค้า	22,000	
สินค้าส่งไปสาขา-ทุน	6,500	
สินค้าปลายปี	8,500	
กำไรขาดทุนที่สาขา (14,850 + 450)	15,300	
Cr. สินค้าต้นปี		1,500
ซื้อสินค้า		21,000
ค่าใช้จ่าย		1,600
กำไรขาดทุน		28,200

ด้านสำนักงานใหญ่

1. รับโอนกำไรขาดทุนที่สาขาแจ้งมา

Dr. สาขา	14,850	
Cr. กำไรขาดทุนที่สาขา		14,850

2. ปรับปรุงกำไรขาดทุนที่สาขา

Dr. ประมาณเผื่อกำไรในสินค้าที่สาขา	450	
Cr. กำไรขาดทุนที่สาขา		450

3. ปิดรายได้และค่าใช้จ่ายของสำนักงานใหญ่

Dr. ขายสินค้า	22,000	
สินค้าส่งไปสาขา-ทุน	6,500	
สินค้าปลายปี	8,500	
กำไรขาดทุนที่สาขา (14,850 + 450)	15,300	
Cr. สินค้าต้นปี		1,500
ซื้อสินค้า		21,000
ค่าใช้จ่าย		1,600
กำไรขาดทุน		28,200

8

งบพิสูจน์ยอดบัญชีสำนักงานใหญ่และสาขา

บัญชีสำนักงานใหญ่และบัญชีสาขา เป็นบัญชีตรงกันข้ามกันซึ่งยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นงวดบัญชีของทั้งสองบัญชี จะมีจำนวนเงินเท่ากัน และบัญชีทั้งสองไม่มีผลต่อการตัดสินใจในการวางแผนในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสำนักงานใหญ่และสาขา ในทางปฏิบัติจึงต้องตัดบัญชีสำนักงานใหญ่และบัญชีสาขาในช่องรายการปรับปรุงของกระดาษทำการเพื่อจัดทำงบการเงินรวม ดังนั้น ถ้ายอดคงเหลือของบัญชีสำนักงานใหญ่และสาขาไม่เท่ากัน ก่อนที่จะตัดบัญชีระหว่างกัน จะต้องค้นหาสาเหตุว่าเป็นสาเหตุใดแล้วนำสาเหตุดังกล่าวมาทำการปรับปรุงและจัดทำงบพิสูจน์ยอดบัญชีสำนักงานใหญ่และบัญชีสาขา

9

การบันทึกบัญชี กรณีสำนักงานใหญ่ส่งสินค้าไปให้สาขาในราคาขาย

วิธีการบันทึกบัญชี การตัดบัญชีเพื่อท่างบรวมสำนักงานใหญ่และสาขา ในกรณีที่สำนักงานใหญ่ส่งสินค้าไปให้สาขาในราคาขาย จะมีวิธีการเดียวกันกับสำนักงานใหญ่ส่งสินค้าไปให้สาขาในราคาที่สูงกว่าทุน เพราะราคาขายจะเป็นราคาที่บวกกำไร เหมือนกับการส่งสินค้า ไปให้ในราคาสูงกว่าทุน

10

สาขาต่างประเทศ (Foreign Branch)

ในกรณีที่สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศไทยและมีสาขาอยู่ต่างประเทศ เมื่อสำนักงานจะจัดทำงบการเงินรวมจะต้องแปลงสกุลเงินตราของสาขาต่างประเทศมาเป็นสกุลเงินตราของสำนักงานใหญ่คือเป็นเงินบาท สำหรับการแปลงค่างบการเงิน เพื่อจัดทำงบการเงินรวมให้ถือปฏิบัติดังนี้

สินทรัพย์ หนี้สินที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ สินทรัพย์หมุนเวียน ยกเว้นสินค้ายรวมทั้งหนี้สินระยะสั้น ระยะยาว
หนี้สินอื่นให้ใช้อัตรา ณ วันสิ้นงวด (Current Rate)

สินทรัพย์หนี้สินที่ไม่ใช่ตัวเงิน ได้แก่ สินค้ายคงเหลือ ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ค่าใช้จายประเภทจาย
ล่วงหน้า สินทรัพย์ไม่มีตัวตน รายได้อัดบัญชี ให้ใช้อัตรา ณ วันที่เกิดรายการค้ำนั้น (Historical Rate)

รายได้อัดและค่าใช้จายให้ใช้อัตราถัวเฉลี่ยระหว่างงวด (Average Rate)

บัญชีที่มีความสัมพันธ์กัน ให้ใช้บัญชีตรงกันข้าม (Reciprocal Account) เช่น บัญชีสาขาตรงกันข้ามกับ
บัญชีสำนักงานใหญ่ เป็นต้น